BÎGÂNE DURMAYIN ÂŞİNÂNIZA

MÜFTÜOĞLU AHMED HİKMET BEY'İN ŞİİR, MEKTUP VE GÜNLÜKLERİ

Hazırlayan:
M. KAYAHAN ÖZGÜL

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2076
EDEBÎ ESERLER: 1053

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-689-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul- 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey:
(1870-1927) İstanbul'da doğdu. Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi'nde, Galatasaray Mekteb-i Sultanîsi'nde okudu. 1888'de Hâriciye Nezareti'nde çalışmaya başladı. Önce Atina-Pire'de, sonra Poti'de şehbender vekilliği; Meşrûtiyet'ten Mütareke'ye kadar da Peşte Başşehbenderliği yaptı. Galatasaray'da ve Dârülfünun'da dersler verdi. Cumhuriyetten sonra Halîfe Abdülmecid Efendi'nin başmâbeyncisi oldu. Son görevi, Ankara'da Hâriciye Müsteşarlığı idi.
Edebiyata şiirle adım attı. İlk kitapları *Leylâ yahut Bir Mecnûnun İntikamı* (1891) adlı hikâyesi ile üç küçük tercümesidir: *Parmantier Yahut Patates* (1890, 1892), *Bir Riyâzînin Muâşakası Yahut Camille* (1891), *Tuvalet ve Letâfet-i Âzâ* (1892). Edebiyyât-ı Cedîde içinde yazdığı hikâyelerini *Hâristan ve Gülistan*'da (1900, 1908) topladı. Türkçülük hareketine dâhil olarak, *Türk Derneği*'nin ve *Türk Yurdu*'nun kurucuları arasında yer aldı. Bu dönem eserleri *Çağlayanlar* (1922) ve *Gönül Hanım*'dır (*Tasvîr-i Efkâr*'da tefrikası 1920).

M. Kayahan Özgül:
1961'de Ankara'da doğdu. Gazi Üniversitesi'nde öğretim üyesidir.

İÇİNDEKİLER

BİR KUTUYU AÇINCA • 9

I. BÖLÜM
BİR DALDA İKİ KİRAZ • 21

II. BÖLÜM
YÂD ET BENİ, HEM KEDERLE YÂD ET • 115

III. BÖLÜM
AVRUPA'DA BİR CEVELÂN • 183

I. AVRUPA SEYAHATİ • 185
II. ALMANYA SEYAHATİ • 213

BİR KUTUYU AÇINCA...

Müftü-zâde Ahmed Hikmet Bey (3 Hazîran 1870-19 Mayıs 1927) Edebiyyât-ı Cedîde'nin hikâyecilerden biri olarak adını duyurmuş iken, edebiyatta millîleşmenin gereğine inanarak büyük bir değişim geçirmiştir. *Hâristan Ve Gülistan'*dan (İst., 1317, Âlem Matb.) *Çağlayanlar'*a (İst., 1338, Kütübhâne-i Sûdî) uzanan bu büyük değişim, onu Millî Edebiyat Devresi'nin önemli sîmâlarından birisi hâline getirir. Diğer taraftan, amatörce ilgilendiği türkoloji alanında bilhassa Türk-Macar münâsebetleri üzerindeki çalışmaları dikkate değerdir. Şehbenderlik ve benzeri görevlerle Avrupa'yı uzun müddet dolaşmış olması sebebiyledir ki, Ahmed Hikmet Osmanlı Devleti'nin dışarıdan nasıl göründüğünü bilen ve Avrupa ile tarafsızca mukayesesini yapan nâdir aydınlarımızdandır. Bu özellikleri onu edebiyat, kültürel münâsebetler, hâriciye ve hattâ kültür turizmi gibi konularda incelenmeğe değer bir şahsiyet hâline getiriyor.

Uzun yıllar boyunca, Ahmed Hikmet hakkında müracaat edilebilecek iki önemli çalışma vardı; Fevziye Abdullah (Tansel)'in "Ahmed Hikmet Müftüoğlu, Hayatı Ve San'atı" (*Türkiyat Mec.*, C. IX, 1946-1951) adlı makalesi ile Fethi Tevetoğlu'nun *Büyük Türkçü Müftüoğlu Ahmed Hikmet*i (Ank., 1951, ME Bsmv.)... Rahmetli Tevetoğlu'nun, yıllar sonra çalışmasının ikinci baskısını yaparken (Ank., 1986, KTB Y.) ekledikleriyle, ortaya çok daha hacimli ve bereketli, bambaşka bir kitap çıkmıştı. Belki bunlara Hikmet Dizdaroğlu'nun *Müftüoğlu Ahmet Hikmet* (Ank., 1964, TDK Y.) adlı kitapçığı da ilâve edilebilir. Ama hepsi bu kadar… Sözü geçen çalışmaların hepsi de Ahmed Hikmet'in süreli yayınlarda neşredilmiş ve kitaplaştırılmış eserlerini esas alıyorlardı.

Basılı eserler, bir edîbin ortaya çıkarmaya cesaret edebildiği veya bastırma imkânını bulduğu kalem mahsûllerinden oluşur. Böyle seçme eserler, bir sanatkârın kişiliğinin gelişme çizgisini kesik kesik ve sadece yükseldiği noktalarda gösterir. Ürünleri *"edebî eser"* olma kriterleri ile değerlendiren eleştirmenler ve edebiyat tarihçileri için

I. BÖLÜM

BİR DALDA İKİ KİRAZ

A. Hikmet'in *Davul* (Nu. 19, 11 Mart 1325)'da neşredilmiş bir karikatürü... Bir elinde çiçekler, diğer elinde *Güller Ve Dikenler* (*Hâristan Gülistan* olacak) adlı kitabı... Altta Fransızca bir ibare: *"Le celebre conferencier des dames"* (Kadınların en ünlü konuşmacısı)

-I-

Eylûl 309 Cuma gecesi

Âh ne yaptınız! Ne yaptınız! Beni çılgın bir hâlde perîşan ettiniz. Aklımda, fikrimde kıyametler, mahşerler zuhûruna bâis [sebep] oldunuz. Kemâl-i teslîmiyyet-i kalbiyye ile kendini derin bir girîve-i muzlim-i me'yûsuna [hüznün karanlık çıkmazına] bırakan bir bedbahta yarı yolda devirden niye bir vâsıta-i necât [kurtuluş aracı] irâe eylediniz [gösterdiniz] de onu muallâkta bıraktınız. Âh neler yaptınız! Benim gibi istikbâli muzlim [karanlık], hâli müellim [elemli] bir talihsize niçin pertev-i ümid [ümit ışığı] ihsânına tenezzül ettiniz. Güneşleri, yıldızları, hattâ etrâfını bile karanlık görmeğe alışan bir bîçârenin o kevkebe-i iltifâtınızı [lûtfedişinizin yıldızı] da karanlık görmesi melhûz [akla getirmiş] olduğunu niçin, neden düşünmek istemediniz?

Üç-dört senedir[1] ki, hayâl-i lâtîfinize hâlika-i tefekkürâtım [fikirlerimin yaratıcısı] diye perestiş etmeden bir satır bile yazamamak gibi mütecâsiri olduğum [cesaret ettiğim] bir cürmümü neden böyle bî-rahmâne [merhametsizce] yüzüme vurdunuz? Bu irtikâbımdan [kötü eylemimden] cenâb-ı Hakk'ın bile haberdâr olmasından çekiniyordum. Vicdânımın en ücrâ köşesinde rûhumla setrettiğim [kapadığım] bu sırr-ı mukaddese nasıl, ne türlü muttali' oldunuz? O ikbâl-nâme-i pertev-nisârın [ışıklar saçan mutluluk mektubunun] -Hudâ bilir- elime alır almaz maşrık-ı ulviyyetini hissettiğim hâlde sendeleye sendeleye tekmîl ettikten sonra zehâbımda hatâ ediyorum zannettim.

Heyhat! Bir yıldırım hiçbir vakit aldanmazmış!

Ey nûr-ı mukaddes! Böyle iltifât-ı fevka'l-ihtimâle tahammül edecek derece gönlümde iktidar mevcût olduğunu zannediyor musunuz?

Voltaire'in *"İnsan müddet-i ömründe iki kere irtihâl edermiş* [ölürmüş]*: Biri severken, biri sevdiğini terkederken"* dediğini elbette bilirsiniz. Ar-

---

[1] Anlaşılan, A. Hikmet Galatasaray Sultanîsi'nden mezun olup Hâriciye Nezâreti Umûr-ı Şehbenderî Kalemi'ne girdiği günlerden beri Suad Hanım'ı tanımaktadır.

-III-

Teşrîn-i evvel 1309 Çarşamba

Rûhum,

Daha düşünmek isterdim fakat dûçâr olduğum ıztırâb-ı âteşîn-i vicdânın [ateşli kalp ağrısının] gittikçe teşeddüdü [şiddetlenmesi] buna mâni oluyor.

Beş senedir ki birlikte refâkat ediyoruz. Muhabbetimiz o mertebe ilerledi ki, yek-dîgerimizin ahvâl-i kalbiyyesine, hissiyyât-ı samîmiyyesine tamâmıyle vâkıf olduk. Beni son dereceye kadar tecrübe ettin. Rûhumun muhabbetine dâir olan temâyül-i samîmî vü ciddîsini hissederek hakkımda -bence pek kıymetdâr olan- teveccühünü dâimâ tezyîd eyledin [artırdın]. İki gönül muhâlesatla [dostlukla] birbirine bağlandı. Benim için de bundan büyük bahtiyarlık olamazdı.

Lâkin bu kerre Allah'ın inâyeti, peder-i âlî-güherinin sâyesi, istidâdının yardımıyle işgal eylediğin mevki'de benimle ihtilâta [görüşmeye] vaktin müsâid olamayacağını, müşâreke-i muhibbe [dost ortaklığına] ihtiyâcın bulunmadığını bilirim. Bundan sonra küçük, lâkin kıymetdâr bir iltifatına mukabil benden değersiz fakat nâ-mütenâhî bir hulûs bekleyebilirsin, heyhat!... Ba'd-ez-în [bundan sonra] meveddetimi kabûle değil, bir selâmımı redde bile tenezzül etmez isen seni tahattura, çehrene nazar-ı hüzn ile bakmağa bile hakkım yok iken, sen bana en parlak bir gününde âsumân-ı hayâlimin arş-ı âlâsına is'âdımı [yükselmemi] arzû ettin. Fakat ben bu makama irtifâ için ayaklarına düşecek idim. Âh! Hattâ buna bile cesâret edemiyordum. Bu fevka'l-hayâl [hayâl edilenin de üstünde] lûtfa nâil olunca nasıl mütehassis olabileceğimi sühûletle [kolaylıkla] tasavvur edebilirsin.

Beni mükemmelen tecrübe etmiştin değil mi? Şimdiye kadar bende fikr-i hafîyi [gizli fikri] setr için ihtiyar olunmuş bir hareketin sudûrunu gördün mü? Allah için düşün, gördün mü? Öyle ise geçenki temenniyyât-ı sefîlânemi ne acı vicdan azaplarıyle, ne müdhiş buhranlarla itiraf etmiş olduğumu ve mevkiimin ne tahammül-sûz

-IV-

21 Kânûn-i evvel 1309 Salı: Pire[5]

Rûhum,

Allah size -eğer kıymeti var ise- benim sıhhatimi, benim ömrümü versin. Muhabbetinizden başka hiçbir şeye ihtiyâcım yoktur. Ne oldunuz? Niçin hastalandınız? Ne yaptınız? Âh ne diyecektim, şaşırdım kaldım. Böyle tâkat-sûz haberlere müstehak olacak ne yaptım? Ne yaptım? Yâ Rabbi! Yirmiyedi gün beyin hummâsından müteessir olunuz da ben burada sizi rûyâmda olsun göremeyeyim. Ne menhus mahlûkum. İnşallah! İnşallah!... Artık şifâ-yâb oldunuz [iyileştiniz], lâkin yirmiyedi gün hummâdan keyifsizlik... Allahım o vücûd-ı lâhûtîyi [ulûhiyet âlemine mahsus bedeni], o kalb-i ulviyyet-âşiyânı [yüceliğin yuvası olan kalbi] ne kadar sarsmıştır. Ooh, şimdi mutlaka geçmiştir. Ben hasta olmalı idim. Ben irtihâl etmeliydim de siz keyifsiz olmamalı idiniz. Kimbilir, nöbetlerin harâretinin taht-ı tesirinde [etkisi altında] ne derece muztarib oldunuz. Bilirim, o makhûr [kahreden] hastalığı bilirim. Of o cism-i pâkinize îrâs-ı mazarrata [zarar vermeye] nasıl cesâret etti?

Ey güzel hâlik-ı âzam [en büyük yaratıcı]!... Boyunları bükülmüş, elleri bağlanmış, gözleri dergâh-ı merhametine mün'atıf [yönelen] bu mâsum kullarını bu kadar ta'zîb etmekte [azap çektirmekte] bir lezzet mi var? Senin için günah yok mu? Sevgili Allah!

Nöbetinizin arasında benim ismimi zikretmeğe tenezzül buyurdunuz, lâkin itirâf ederim ki ahvâl-i rûhiyyem böyle nimetlere nâiliyet meziyetini hâiz değildir. Ben nasıl çıldırmıyorum? Böyle saâdetlerin yalnız hayâliyle bile gençliğin lûtuflarını, nevâzişlerini [okşayışlarını] hissederek müteşerrih olur [açılır] iken, şimdi bir ciddî iltifâtın tesîriyle, garip değil midir, hüznüm tezâyüd ediyor [artıyor]. Bedbahtlığımın derecesini anlıyorum.

---

[5] Marsilya'da, başşehbenderlik kançilaryası olarak fazla kalmayan A. Hikmet, dönüşünde Pire'ye tâyin olunur. "Ahmet Hikmet Bey'in Tercüme-i Hâli"nde (*Güneş Mec.*, Nu. 11, 1 Hazîran 1927) tâyin târihi 1306 olarak gösterilmiştir.

-V-

Lâkin olmaz, bu olmaz şey! Bu fikir beni yakıyor. Ben sizi aldatmışım ha! Ben sizden firâr etmişim! Nasıl? Niçin yazdınız bunları? Söyleyiniz! Niçin? Allâh'ın ne kadar belâsı, gazabı, kahrı, âfâtı, musâbı [musîbeti] var ise cümlesinin en eşeddine [en şiddetlisine] uğrayayım. Lâkin bu olmayacak şey... Şu mektup bu kıvılcımlarla beni bitirmek istediniz. Yoksa şu serzenişlerin, şu hançerlerin üzerime yağmasının bir sebebi olacaktır!

Bir kere daha, isterseniz yüzbin defa daha söylerim, feryâd ederim. Nâmûsum hakkıyçün ben size şimdiye kadar ca'lî [düzmece] hiçbir şeyi sevmemişim. Sizi bu iktidârınızla sevmemek mümkinesttir. Siz fikrimin *"ideal"*isiniz, Siz benim hayâl-i muhâlimsiniz [imkânsız hayâlimsiniz]. Benimle oynayıp eğlenmeyiniz. Billâhi beni berbâd ettiniz.

Ebedî perestişkârınız[6]...

[6] Kare şeklinde küçük bir karta yazılmış bu satırların altındaki *"Ahmed Hikmet"* imzâsı silinmiştir.

-VI-

31 Kânûn-i sânî 309: Pire

Rûhum,

Mektûbunuzu zehirlerle mi yazdınız? Gönlümü âteş-nâk [ateşli] bir hançerle pâre pâre ettiniz. Evet! Hakîkaten, mânevî acılar maddî acılardan şedîd [şiddetli] imiş. Kendinize inkisârlar etmek, *"Dünyâya geldiğim güne yüzbin kere lânet olsun"* demek, tekrârına dilim varmayan birtakım şeyler daha söylemek... Of yâ Rabbi! Kendinizi ne kadar merhametsizce ithâm ediyorsunuz. Biliyor musunuz? Siz bir hazînesiniz. Bunu her zaman tekrâr ederim. Fakat son derece hassaslık bâzen etrafınızda ulvî, lâkin kesif kesif bulutlar halk ediyor da kendinizi bile göremiyorsunuz. Aman Allahım! Böyle karanlık fikirler sizin gibi, bir millet-i azîmenin sevgili bir medâr-ı mübâhati [övünme sebebi] olan bir vücûd-ı zî-meâlîye müvânesete [yüce varlığına kaynaşmaya] nasıl cesâret ediyor? Bu sözlerin kâffesini [tamamını] daha eşed melâmetler ile ben söylemeliyim. Ben söylemeliyim ki: Size tapınıyorum ve hayâlinizle şu kimsesiz odamda istikbâlimi tenvîr edecek *tete â tete*'ler [başbaşa kalmalar], edebî mükâlemeler, sihrî tenezzühler [büyülü gezintiler], ferişte-hâne nazarlar görüyorum, çıldıracak gibi oluyorum da size mâlik olmamı gayr-ı mümkin görünce dünyâya da hayâta da lânetler ediyorum. Sözüme itimâd ediniz. Hikmet yalan söylemez. Sizde nâ-mütenâhî bir şefkatle bir iktidar, bendenizde nihâyetsiz bir heves vardır. Bu iktidâr ile hevesin imtizâcı ne şerefli bir âtî teşkîl edecekti. Lâkin efsus [heyhat]!... Heyhat! Hodbinliğim sebebiyle bedbaht olmaklığımızı kıyamam, benim gibi kalbi dimağında olan sefiller buna nasıl cür'et etsinler? Ah, nihâyet işte Hâmid gibi ben de

Gurbete oldu sebeb hep nâka
Bu sebebden de lânet âfâka

diye feryâd ederim.

Ümit şâirâne olsa da hayat şâirâne değildir. Değil mi? Çünki maddiyâta arz-ı iftikar [ihtiyacını belli] ediyor. Bunun için şu

-VIII-

15 Teşrîn-i sânî: Vezneciler

Rûhum,

Pire'de iken[7] bir lûtuf-nâmenizle burada bir tezkere-i vedâdiyyenizi [sevgi ile yazılmış mektubunuzu] aldım. Halecan bir çılgın âşıkın şiddetli, ateşli der-âguşlarına [kucaklamasına] benziyor. Kalbi inciterek teşne-yâb ediyor [susatıyor]. Buraya geldim geleli herşeye mestâne bir nazarla bakıyorum. Herşey beni seviyor zannediyorum. Hele hayâl-i âşıkaneniz kirpiklerimi okşadıkça gönlüm pembe pembe nurlar içinde kalıyor. Kendi kendine solan şükûfe-i hissiyyâtıma güneş gibi reng ü bûy-i tâze verdiniz. Mektuplarınız bana cüst-cûy-i saâdet [mutluluk arayışı], fazîlet-perverlik, muhabbet-i vataniyye, perestişkârî-i ulviyyet gibi âdemiyyet-i hakîkıyyeyi öğretti. Bu kadar inâyetlerin huzûrunda titremekteyim. İşte bu hissiyyât-ı asliyyedir ki beni derin derin muhâkemâta sevk ediyor:

Bana insanlık ne demek olduğunu tâlim eden bir rûhu -şükrân olarak- bedbaht mı edeyim, şu satırları okur iken ne düşündüğünüzü görüyorum. Lâkin merhamet ediniz. Hâriçte misâl aramağa tenezzül etmeyelim de başbaşa verip huzur, i'tilâf, zevciyet, temîn-i istikbâl, âile ne demek, bunları tabîaten der-uhde edecek bîçâre kimdir, i'tidâl-i dem [soğukkanlılık] ile maddeten düşünelim.

Benim sizi nasıl ve ne türlü hiss-i mecnûnâne ile sevdiğimi anlamadınızsa ve şu sözleri muhâkemesizce ve hodbînâne [bencilce] yazılmış kıyâs ediyorsanız işte o zaman bebekliğim tezâyüd eder. Yâhud şu sevdâ-yı şeydânın [çılgınca aşkın] yalnız teessürât-ı netâyici [sonuçlarının etkileri] bana râci' olmayacak [dönmeyecek] mı? Evet, siz Hikmet hezeyân etti, yalan söyledi deyiniz, ben şu dakîkada vicdânıma tercümân olduğumu ilelebet size isbât edebileceğim. Ben size memlûk [köle] olamadıktan sonra kimseye mâlik olamam.

---

[7] Muhtemelen Marsilya dönüşü yazılan III. mektuptan sonra, A. Hikmet Teşrîn-i evvel 1309 sonunda Pire'ye gönderilir.

-VIII-

20 Şubat 310: Poti[9]

Rûhum,

Ne yazayım? Mektubuma nasıl başlayayım, bilmiyorum ki... Elimden kalem düşüyor. Beynim paralanıyor. Söyleyecek birşey bulamıyorum. Lâkin ben ne yazacağım ki sizi tesellîye muktedir olayım? Ne için sâika gibi cevablar veriyorsunuz? Hiç olmazsa günâhımı bilsem. Böyle azâba lâyık olacak küstahlığa cür'et ettim. Mektuplarımı Allah için olsun birer kerecik daha -eğer yırtılmamış ise- gözden geçirin: Ben aczimi her dakîka takdir ve sizi mes'ûd edecek tâlihe mânen ve maddeten mâlik olmadığımı evvel ve âhir arz etmemiş miyim (biliyorum, görüyorum, şu sözlerimden de işte müteessir oluyorsunuz. Şaşırıyorum. Nasıl idâre-i kelâm edeyim? Çünki bir türlü gönlümü arz etmeğe muvaffak olamıyorum)? Siz beni mes'ûd edebilirsiniz. Kâffe-i vesâile [vesîlelerin tamamına] de mâliksiniz. Ya ben sizi ne ile bahtiyar edeceğim? Husûsıyyet-i ahvâlimi, maksadımı bilmiyorsunuz ki... Aman Allâhım. Çıldıracağım, şu sözlerimle yine mektûbunuza cevap vermiş olmuyorum... Biliyor musunuz, siz beni âdetâ bir muğfil [sahtekâr] yerine koydunuz. Hakîkaten gönlünüz de böyle mi diyor? Ya biraderiniz Safveti Bey'in (ki ben kendisini ciddiyetle ve bütün gönlümle severdim) beni ithâmına, bana karşı gösterdiği infiâle lâyık mıyım? Kendisi benim yerimde ve ben onun yerinde olmuş olaydım bu kadar samîmiyete, bu kadar sâfiyete, bunca uhuvvete karşı böyle mi muâmele ederdim? Yek-dîgerimizin en derin serâir-i kalbiyyesine muttali' [kalbî sırlarından haberdar] değil miydik? Sizinle mahzâ birbirimizin fikrini

[9] Pire'den sonra hemen Kafkasya'ya, Poti'ye şehbender vekîli tâyin olunan A. Hikmet'in bu ilk mektubudur. Yazarın nakli târihi 1890 (Tevetoğlu, *a.g.e.*, s. 17) ve 1307 (Ahmed Hikmet Bey'in Tercüme-i Hâli) olarak gösterilirse de mektuptan 1894 başında oraya gittiği anlaşılır. O hâlde, *"1308 (1891-92)'de İstanbul'a döndü"* cümlesi de (Fevziye Abdullah, "Ahmed Hikmet Müftüoğlu, Hayatı Ve San'atı", *Türkiyat Mec.*, C. IX, 1946-1951. s. 4) doğru olamaz.

-IX-

9 Nîsan 1310

Rûhum,

Ne kıymetli, ne şerefli bir lûtuf... Bana resminizi ihsân etmek... Bilir misiniz, bilir misiniz ki bu melek, bu perî o mini mini aşk ilâhesi idi beni cerîhadâr etti [yaraladı]. Pembe atın kanatlarının sâyesine ilticâ etmiştim. Eyvah! Şimdiye kadar kıymetli birşeye mâlik değildim. Bu hazîne dünyâda bu kadar gözyaşlarına bedel bir de ibtisam mevcut olduğunu gösterdi.

Gökte bir yıldızın sirişk-ârâ
Hâl-i mahzunu, nûr-ı mahmûru
Yerdeki bir gülün, keder-pîrâ
Reng-i bî-tâbı, tavr-ı pür-şûru
Sandım ikbâlime haseddendir
Çekemezler ulüvv-i minnetimi
Saklasam -bir lâtif me'mendir-
Harem-i cânıma saâdetimi

dedim. Bir meleğe edilecek tebcîl ü takbîli [ululama ve öpmeyi] *fièrement* [iftiharla] îfâ eyledim.

Of!... *"Seni eğlendirsin"* diyerek lûtfen ihsân ettiğiniz o tasvir ümîdimden bu kadar sûzişli bahsederseniz, ya beni ağlatmak istediğiniz zaman ne türlü düşüneceksiniz? Şimdiye kadar -hâlimce- felekle çarpıştım, acı tecrübeler de geçirdim. Lâkin sizin mektublarınız kadar beni şaşırtan bir *evenement*'a [olaya] tesâdüf değil, hattâ tesîrâtını hâtırıma bile getirmedin!. İşte yine bir aydır ki, gönlümde tekrar tekrar uğraşıyorum. İstiyorum ki benim yüzümden bir sâniyecik bile rahatsız olmayasınız. Fakat hissediyorum ki, üzülüyorsunuz. Beni bu iltifatlara lâyık olabilecek bir rûha mâlik zannediyorsunuz. Heyhat!...

-X-

10 Hazîran Cuma gecesi:…[11]

Huzûr-ı ismet-penâhîlerine,

Gittikçe pejmürdegî-i hissiyât [duyguların perişanlığı] pîş-i çeşmime [gözümün önüne] kara kara hâileler [tragedyalar] getiriyor. Bana gücendiniz mi? Bana gücenmeğe tenezzül ettiniz mi? Beni vicdansız, duygusuz bir yalancı zannediyorsunuz, değil mi? Evet, düşündükçe aklımı bozacak gibi oluyorum. En çirkin nefretlerin, en ağır tahkirlerin çehreme çarptığını duyuyorum. İşte bu silleler beni öldürüyor. Yüreğimin en derin bir noktasında müz'ic bir azap, âteş-nâk [yakıcı] bir acı hissediyorum. İğbirârınızın [gücenmenizin] ihtimâli hatırıma geldikçe ne söylenilen sözü, ne söylediğim lâkırdıları anlıyorum. Artık bundan acı bir muhabbet tasavvur edemiyorum.

Allah aşkına olsun! Hissiyâtıma, tefekkürâtıma âgâh olunuz. Allah aşkına olsun, hâlimi, bedbahtlığımı tahmîn ediniz. Gönlümü görmek size güç değildir. Allah o irfânı, iktidârı size vermiş. Envâr-ı kemâlinizle tenvîr-i uyûn etmeğe [gözlerimi aydınlatmaya] başladığım zamandan beri hayâlinizle i'tilâ ediyorum [yükseliyorum]. Ben o nûr-ı sihrinin dîvâne bir pervânesiyim. O mektûbu üzülmeyesiniz, benim sefâletime iştirâk etmeyesiniz korkusuyle yazmıştım. Cür'etimin cezâsını gönlümde çekiyorum. Hem de ne hâlde...

Beni affedecek, hâlime terahhum eyleyecek [acıyacak] misiniz, yoksa azîmetime [gidişime] yakın Beyoğlu'nda tesadüf ettiğim zaman baktığınız gibi bana dâimâ, her zaman böyle hışımla mı bakacaksınız? Aman yâ Rabbim, hissiyatımı siz anlamazsanız vicdânımı kimlere açayım? Gözyaşlarını içinde boğulsam faydası yok.

Bilseniz, âh bilseniz. Hezeyanlarımı kahkahalarla okumanızı isterim de mütâlâadan sonra velev cüz'î olsun, kaşlarınızın çatılmasına sebep olmağa tahammül edemem. Tekrâr edeceğim: Bana gücendiniz mi, tasdi'lerimden [can sıkmalarımdan] usandınız mı? Câ-

[11] Yazıldığı yer silinmiştir, ama, Poti'ye benzetmek mümkündür.

-XI-

2 Teşrîn-i evvel 310

Rûhum,

Ne olur bana karşı daha az nâzik, daha az müşfik muâmele etseniz. Ne olur bir küçük merhametsizlik gösterseniz de ben bu mertebe me'yûs olmasam. Bana tebessüm etmeyin ki ben de ağlamayım.

Bu kadar mütâlââtım esnâsında muhabbetimiz gibi bir aşka tesâdüf edemiyorum. Biz o zavallı kelebeklere benzeriz ki, kanatları tamâmıyle serbest olduğu hâlde yine bâzîçe-i ruzgâr [ruzgârın oyuncağı] ola ola yek-dîgerini kaybederler.

Ay ne hakîkatsiz hakîkat bu!

İltifat-nâme-i iffet-penâhîlerindeki mektupların yırtılmasına dâir emrinize rağmen, bilmem kaç yüzüncü defa olarak tâ *Ahvâl-i Âlem* romanı hakkında *Zuhûr*'a yazdığım makaleden[13] şimdiye kadar cereyân eden tasdîâtımın [rahatsızlık vermelerimin] ve tefekkürât-ı sefîlemin mahfûz olduğu zarfı açtım. Geceyarısı idi. Yalnız idim. Yüreğim acı acı çarptı, gözlerim ateş içinde kaldı. Bu aralıkta kapı açılıvermez mi? Ben de sizi odanın içinde görüvereceğim zannetmez miyim? Müstehzî ruzgâr imiş. Az kaldı ki nefesim tutulacaktı. Zaman var ki, sizi düşünür iken dîvâne oluyorum.

Hâtırımda iken söyleyeyim. Ben *"ölürsem"* -ama ne vakit olursa olsun- kitâbe-i mezârımı siz, o nermîn [yumuşak] ellerinizle tanzîm ediniz. Tahrirde zahmet çekmezsiniz; *"Bu adamın hayâtı garîbâne bir sevdânın, ümitsiz bir hicrânın giryelerinden ibâret idi"* deyiverirsiniz, olur biter.

Allah! Allah! Gönlüm başkasıyle meşgul olmak mı? Bir papatya güneşin iltifâtından başka neye aldanarak âguşunu [kucağını] açabilir. Sizin lûtfunuzla inkişâf eden hayâtım yine sizin hayâlinizle solabilir. Daha açıkça söyleyeyim. Niyetim temellük [sahiplenme] değildir. Kendiniz gibi vatanımızda mehâsin-i fikriyyeye [fikrî güzelliklere], bedâyi'-i

---

[13] Bu cümleden, A. Hikmet'in İstanbul'a döndüğü ve *Zuhur Gazetesi*'nde yazı, belki de yazılar neşrettiği öğrenilir.